

Kommunstyrelsen i Härjedalen

Samtliga lokala politiska partier

Angående Östersunds Tingsrätts föreläggande 2018-05-18, om yttrande angående ändringstillstånd för vindparkerna Ängersjökölen och Sandtjärnsberget, Ängersjö.

Ängersjö byalag och Föreningen Svenskt Landskapsskydd har noterat att föreläggandet relateras till tre nya domar i Svea Hovrätt, som entydigt fastslår att kap 16 kap 4 § Miljöbalken (kommunal vetorätt) även är tillämplig vid framställan om ändringstillstånd. Här hänvisas också till kommunernas rätt att hävda tidigare demokratiska beslut och villkor i vindkraftsplaner samt rätten att under en tillståndsprocess ha möjlighet att ändra uppfattning gällande tillstyrkan ända fram till att ett beslut meddelas.

De nya domsluten sammanfaller helt med handläggningen av projekten Ängersjökölen och Sandtjärnsberget i Ängersjö.

M 6227-17 avseende Ändringstillstånd för ändrad höjd av vindkraftverk vid vindpark Bodhögarna i Ragunda och Strömsunds kommuner och

M 6228-17 avseende Ändringstillstånd totalhöjd för vindpark Ögonfågeln i Ragunda, Strömsunds och Sollefteå kommuner.

Vindkraftsplanerna anger 150 m, tillstånd har getts för 172,5 m och begärd höjning är 220 m.

Svea Hovrätt/MÖÖD ändrade mark- och miljödomstolens och miljöprövningsdelegationens beslut, samt avlog ansökan om ändringstillstånd.

Strömsunds kommun hade anfört att underinstanserna inte följt riktlinjer för kommunalt planmonopol och att Mark- och miljödomstolen inte tagit hänsyn till kommunens fördjupade översiktsplan för vindbruk, som baserats på samråd med remissinstanser, närboende och kommunmedborgare.

Besluten har tagits trots att kommunen sagt nej och att avvikelsen mot planen är alltför stor.

Länsstyrelsen stödde kommunen och bedömde att regeringens avsikt inte har varit att skapa ett system där det är möjligt att i ett första steg erhålla tillstånd för att etablera vindkraft efter tillstyrkan enligt 16 kap. 4 § miljöbalken från berörd kommun och att det senare ska vara möjligt att ansöka om ändring av tillståndet i fråga, utan att kommunen skulle ha möjlighet att avstyrka den sökta ändringen.

M 9183-17. Ändringstillstånd för Blåsmark vindkraftspark i Piteå kommun. Mark- och miljööverdomstolen avlog överklagandet. Vindkraftsplan och tillstånd anger 150 m och begärd höjning är 200 m. Kommunen anser att sökt ändring utgjorde risk för människors hälsa. Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Norrbottens län avlog bolagets ansökan om ändringstillstånd.

I detta fall var såväl kommun, miljöprövningsdelegationen och Mark- och miljödomstolen eniga om att inte medge ändringstillstånd. MÖD anförde dessutom i domskälen att det står kommunen fritt att under handläggningen av en tillståndsansökan återkalla ett i processen tidigt lämnat medgivande.

I princip står det kommunen fritt att beakta de hänsyn som kommunen finner relevanta, såsom vindkraftverkens utformning och den påverkan på omgivningen verken ger upphov till.

Förbehållet tillstånd för Ängersjökölen

- Kommunstyrelsen har vid extra sammanträde 2012-08-29, beslutat att föreslå kommunfullmäktige tillstyrka vindkraftsanläggning på Ängersjökölen, endast under förutsättning att Sandtjärnsberget och Garpkölen (senare Svartåsen) prövas (Reservation av Roland Persson). Då sådan prövning skett och projekt Garpkölen/Svartåsen avvisats och fastställts av Svea Hovrätt i domslut MÖD M8453-15 (2015-11-19/30), anser vi att förutsättning för fortsatt prövning av Ängersjökölen inte föreligger och att tillståndet ska återkallas. Förstärkta skäl föreligger dessutom då Svartåsen avfördes p.g.a. förekomst av 4 kungsörnsrevir och ett berguvsrevir, samt områdets betydelse för övervintrande och passerande kungsörnar. I synnerhet som dessa revir ligger ännu

närmare ÄK och STB och än mer att samtliga revir har högsta skyddstatus i länsstyrelsen Jämtlands Strategiska plan för kungsörn och vindkraft, med säkerhetszonen 10 km.

Kungsörnsreviren åtnjuter således dubbel ”immunitet”, genom domslut Svartåsen och länsstyrelsens strategiska plan. Den senare utgör tillsammans med vindkraftsplanen ett okränkbart strategiskt dokument enligt EG-domstolens s.k. Valloniendom.

Historik och nuläge: Framställan om återkallelse av dessa miljötillstånd har gjorts till Mark- och miljödomstolen i Östersund enligt 24 kap. 3 § Miljöbalken p 3-5 och 7.

Mark- och miljödomstolen Östersund har inledningsvis inhämtat fakta och begärt översättning av vetenskapliga rapporter, men sedan (2018-04-16) avvisat framställan om återkallelse av formella skäl, då detta endast kan göras av myndighet. Byalaget har inte accepterat denna dom och begärt omprövning då vi tydligt åberopat att vi i god tid hos Naturvårdsverket hemställt om ingripande för skydd av kungsörnsreviren. Detta har fördröjts genom Naturvårdsverkets avvisning med hänvisning till bristande resurser och ärendets mindre betydelse. Efter vår överklagan, återförde Nacka Tingsrätt ärendet till Naturvårdsverket för agerande. Härefter vände sig Naturvårdsverket till Svea Hovrätt med begäran av tolkning av myndighetens skyldigheter. Denna märkliga hantering av EU:s fågel- och habitatsdirektiv, regeringsuppdrag, Artskyddsförordningen och Naturvårdsverkets egna definitioner av begreppet ”avsiktligt dödande” har påtalats för EU:s miljökommissionär.

Framställan om interimistiskt förbud (3 år) har avvisats av länsstyrelsen och miljödepartementet, p.g.a. tveksamt formellt skäl (Fullmakt fanns, men på fel plats). Vi känner även stor frustration över att samtliga fast bosatta avvisats talerätt, med hänvisning till formella fel eller rigid praxis. Medan internationella finansbolag och statligt skogsbolag ges möjlighet att framföra obevisade påståenden och bristfälliga beslutsunderlag.

Vi har fallet Emrickssons i starkt minne, där vi överklagade avvisningen för Ängersjökölen i rätt tid (fredag), men avvisades av Svea Hovrätt som tog beslut (måndag) någon timme innan handlingarna vidarebefordrats från Tingsrätten Östersund, med påstående att handlingarna inkommit för sent. Överklagan till Högsta Domstolen om domvilla blev avförd utan tydlig förklaring.

Emrickssons massiva bevis om felaktiga bullerberäkningar och nya rapporter om de pulserande infraenergivågorna allvarliga medicinska effekter m.m., avfärdades endast med kommentaren ”inga nya omständigheter har framkommit”.

Detta agerande är ytterst märkligt och kräver förtydligande och bör prövas i annan ordning såsom genom svensk ombudsman, EU-ombudsmannen gentemot EMKR och Århuskonventionen. I dag handläggs överklagan av ett återstående talerättsärende för ändringstillstånd för Sandtjärnsberget (Kent Eliasson). Vi ser goda möjligheter att driva frågan vidare då den fasta befolkningen, som ”enskilda” har rätt enligt EU-lagstiftning och Århuskonventionen att själva anmäla frågan direkt till domstolen, eftersom samtliga offentliga institutioner avstått från att agera för skydd av ”allmänna miljöintressen”. Hela den statliga sfären (länsstyrelsen, MPD, Naturvårdsverket och Miljödepartementet) har avvisat framställningar till aktion för de i domslut och strategiska dokument skyddade fågelreviren, samt vindkraftverkens lokala och generella hot mot folkhälsa, ekosystem, biologisk mångfald, skogsnäring och landsbygdsutveckling.

Även det statliga bolaget Sveaskog medverkar, såväl indirekt genom upplåtelseavtal och direkt genom egen tillståndsansökan för en stor bergtäkt för 500 000 ton stenkross, med högst olämplig placering mitt bland det välkända berguvsreviret och de tre närliggande kungsörnsreviren.

Sveaskogs agerande uppfyller inte viktiga kriterier avseende socialt ansvar och miljökonsekvenser enligt miljöcertifieringssystemet ISO14001-15 och FSC skogsstandard. Här ingår även efterlevnaden av Agenda 2030 Mål 15, Sveaskogs extra ansvar för EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2020 punkt 1b och 7 b, avseende förhindrande av fragmentisering av den gröna infrastrukturen och skärpta krav på statligt förvaltat skogsmark. Sveaskog har också avverkat skog inom tjäderspelsområde, vilket strider mot EU-Birds Directive – Annex I, II & III, Tetrao urogallus (tjäder).

Vi har ifrågasatt bolagets certifikat och lyft frågan till styrelsen och näringsminister Mikael Damberg och landsbygdsminister Sven-Erik Bucht. Vi avser fullfölja processen fas 2 och 3.

- Begärd höjning med 55 m från 175 till 230 m. 56 % större svepyta.

Vi ansluter oss till Strömsunds, Piteå m.fl. kommuners ställningstagande, att en höjning av verken med 55 m i förhärskande synfält och vindriktning, utgör en betydande miljöpåverkan och stort avsteg från intentionerna i den med demokratiska former framtagna översiktsplanen för vindkraft (2010);

- *vindkraftparker inte bör vara väl synliga samtidigt, vilket kan kräva 15-20 km mellan parkerna*
- *samt inordnas på ett acceptabelt sätt i landskapsrummet med hänsyn till bymiljöer, värdefulla utblickar mm.*
- *vindkraftverk bör inte byggas så att utsikten åt söder från bostäderna i en by blir väsentligt påverkad*

Vindkraftsplanen var också tydlig med ”att varje större utbyggnad skall generera långsiktig nytta för berörd bygd, annars bör utbyggnaden inte komma till stånd.” och ”att moderna vindkraftverk...med totalhöjd av ca 150-180 meter...och roterande vingar syns på långa avstånd.”

Det är här fråga om 230 meters höjd, vilket totalt kan förändra stora delar av kommunens framtida livsmiljö. Ängersjö byalag framförde redan 2012, vid kommunstyrelsens sammanträde, sin negativa inställning till etablering av storskaliga industriella vindkraftsanläggningar på korta avstånd mitt i bygdens förhärskande synfält. Ängersjöborna har sedan dess blivit fullständigt överkörda i en statlig myndighetsutövning, som ger känsla av utanförskap och Baggböleri. Tidigare förlorade vi våra skogar och nu riskerar vi att förlora hälsa och utsättas för markvibrationer och pulserande infraenergivågor ända in i våra bostäder.

I domskälen mot vindkraftsanläggningen i Piteå anges att ”det är en väsentlig skillnad mellan vindkraftverk med en höjd av 150 meter och vindkraftverk med en höjd av 200 meter, avseende kraven för hinderbelysningens utformning. Vindkraftparker kan generellt sägas ha en stor påverkan på landskapsbilden och hinderbelysningens utformning har i sin tur stor betydelse för hur denna påverkan upplevs och hur störande verken uppfattas. Att hinderbelysningens utformning är en viktig fråga framgår bl.a. av att vindkraftverkens tillåtna höjd i ett flertal tillstånd, vilka i några fall även har överprövats av Mark- och miljööverdomstolen, har begränsat till 150 meter om inte radarstyrd hinderbelysning kan installeras. Det högintensiva blinkande vita ljuset som krävs vid höjder över 150 meter bedöms vara betydligt mer störande än det blinkande medelintensiva röda ljuset som annars kan användas (se exv. Mark- och miljööverdomstolens dom den 26 april 2017 i mål nr M 11333-16). Att använda radarstyrd hinderbelysning har inte heller bedömts vara möjligt efter Försvarmaktens ställningstagande om sådan belysning (FM 2016-06-23). Den höjning av vindkraftverkens maximala höjd som är aktuell i detta mål får därför anses innebära en väsentlig förändring av det ursprungliga tillståndet”.

Vi konstaterar att verken i Ängersjö är 30 m högre än de i Piteå. Det är sannolikt att verken kan synas upp till 50 km i klart väder och vara mycket störande nattetid. Vår uppfattning är att den presenterade synfältskartan har begränsats mot Sveg-hållet så att det inte framgår att verken kan vara synliga över en stor del av kommunen ända in till huvudorten Sveg.

Underinstanserna har inte följt de riktlinjer som finns avseende bullervillkor på 35 dBA; *I närhet av områden med permanent- eller fritidsbostäder och rörligt friluftsliv, i områden med lågt bakgrundsljud och i vindskyddade lägen samt i naturreservat, får den ekvivalenta ljudnivån inte överstiga 35 dB(A). 40 dB(A) kan godtas i andra fall. Naturvårdsverkets råd och ”försiktighetsprincipen” bör alltid gälla.*

Samtliga aspekter är gällande. Miljötillstånden har fullständigt spolierat boendemiljön vid Hea och Ängersjöarna samt rekreationsvärdena i fritidsområdet vid Öjingen och det statsunderstödda fiskevårdsområdet runt Ängersjökölen och vid Sandtjärnsberget. Negativa effekter fås också på företag för ekoturism och områdets värden för jaktupplevelser.

Det internationella bolagets totala friförklaring för ansvaret för bullerberäkningen saknar motsvarighet i svensk miljöprövningsprocess; ”*Detta dokument ("rapport") har utarbetats av*

Renewable Energi Systems Ltd ("RES"). RES anses inte göra några utfästelser om riktighet, fullständighet, metodik, tillförlitlighet eller aktuell status för något material som finns i denna ("rapport"), eller RES påtar sig ansvar med avseende på någon fråga eller information avses eller i betänkandet. Varje person som förlitar sig på rapporten ("mottagaren") gör det på egen risk, och varken mottagaren eller någon part till vilken mottagaren tillhandahåller rapporten eller material eller information som härrör från det skall ha någon rätt eller fordran mot RES eller något av dess dotterbolag av dessa. Mottagaren skall behandla all information i rapporten som konfidentiell".

Enbart detta fragransa åsidosättande av den kommunala vindkraftsplanen och de boendes hälsa, borde utgjort fullgott skäl för att i tidigt skede ha avbrutit miljöprövningsprocessen.

Avståndet till det större pågående Kolvallenprojektet i Hälsingland, med 92 vindkraftverk i sydostlig riktning, är dessutom endast 12 km och kan få en förödande effekt på landskapsbild och miljö. Avsteg från vindkraftsplanen kan också att få prejudicerande effekt på de vilande tillstånden i Lillhärdalsområdet (Ånderberget och Skaftåsen), som nu övertagits av internationella intressen. Miljöprövningsdelegationen har också egenmäktigt åsidosatt länsstyrelsens Jämtlands yttrande, som motsätter sig en höjning av verken, vilket är ett kraftigt avsteg från vad som är angivet om länsstyrelsens roll vid prövning av markanvändning och vindkraft.

Det mest allvarliga är myndigheternas rigida blockering av nya forskningsresultat, som tyder på att de kraftigt pulserande infraenergivågorna kan få allvarliga effekter på folkhälsa, ekosystem, biologisk mångfald och skogsnäringen. Nya rapporter påvisar också kraftiga markvibrationer som interagerar med de luftburna energivågorna på långa avstånd. De ohörbara infraenergipulserna utbreder sig över 10-20 km och refraktion av buller över Ängersjöarnas vatten innebär halverad dämpning per dubblat avstånd. Enbart det hörbara ljudet kan vara störande på 5-9 km vid vissa vindhastigheter i förhärskande vindriktning. Tillämpning av dBA-mätvärde eliminerar ca 60 % av ljudenergin i form av lågfrekvent buller och pulserande infraenergivågor. Den låga bakgrundsljudnivån på landsbygden medför att buller upplevs 2-4 gånger mer störande. Medelålders och äldre personer är mer känsliga för lågfrekvent ljud. Barn och ungdoms kognitiva förmåga och studieresultat påverkas negativt. Detta bemöts med tystnad.

Vi har på begäran av Östersunds Tingsrätt, med egna medel översatt två internationella rapporter:

- Kommentarer av den tyska specialistläkargruppen för Ärzte für Immissionsschutz som anger en säkerhetszon på 60 dBZ, eller ca 10 km för ett enda verk.
- Vindkraftverkens infraljud orsakar hälsoproblem i Finland. Internationell översikt. 80 sidor.

Det svenska regelverket slutar vid 31,5 Hz och tar ingen hänsyn till den långtidspåverkan som landsbygdsbefolkningen utsätts för. Ej heller till markvibrationernas samverkande effekter. Detta är än mer allvarligt för barnens uppväxtmiljö.

Exempel på mediciska effekter enligt vetenskapliga rapporter:

- Förtjockad hjärtsäck och lungvävnad. Förändringar i hjärnan. Alves-Pereira/Branco, Portugal
- Dämpad hjärnaktivitet och andningsfrekvens. Kasprzak, Tyskland
- Sänkt hjärtpacitet. Ca 20 %. Professor Vahl, Mainz Universitet, Tyskland
- Genetiska cellförändringar. Professor Müntzel, Mainz Universitet, Tyskland
- Signifikant samband mellan självmord och vindkraftsetablering. <25 km. Eric Zou, USA.

Exempel på vetenskapliga rapporter om störningar av ekosystem och tillväxt (biomassa):

- minskade vegetationsindex. Satellitstudie. Kina.
- frekvenser <60 Hz blockerar insekternas vibrationella kommunikationssystem
- vibrationer omallokerar biomassa till rotsystemen. Minskad virkesmängd.
- vibrationer komprimerar jordlager. Försvårar rotutveckling. Ökad ytvattenavrinning.
- vibrationer komprimerar torvlager i myrmarker. Läckage av kontaminerat grundvatten. Lufttillförsel medför stor emission av klimatgaser (koldioxid, metan, kväve- och svaveldioxid).
- nanopartiklar från vingar och torn genom kraftig erosion. Vandrar uppåt i näringskedjan.
- utslagning av naturliga predatorer medför ökade insektsangrepp. Skadade träd avger mer terpenener som medför höjd ozonhalt och skogsskador.

Signalerna är olycksbådande och måste tas på allvar för att undvika en potentiell katastrof. Närmare beskrivning ges i vår slutkomplettering till Östersunds Tingsrätt avseende begäran om återkallelse av miljötillstånd för vindkraftsparkerna Sandtjärnsberget och Ängersjökölen. Bilaga 1.

Varken miljöprövningsdelegationen, länsstyrelsen, Naturvårdsverket, Miljödepartementet eller det statliga skogsbolaget Sveaskog AB, har överhuvudtaget kommenterat dessa fakta.

Detta står i strid EU:s tilläggsdirektiv för MKB-direktivet, Artikel 3, där det tydligt framgår att myndigheten ska ha, eller vid behov kan tillgå, tillräcklig medicinsk expertis för att granska miljökonsekvensbeskrivningen och fakta som framkommit under handläggningen av målet.

Denna brist uppfyller inte Miljöbalkens försiktighetsprincip och portalparagraf och kan innebära att den okontrollerade vindkraftsutbyggnaden kan betraktas som ett medicinskt kliniskt experiment.

Vi ser också stöd i den Parlamentariska landsbygdskommitténs förslag till regeringen som hävdar att avvägningen mellan riksintressen och andra allmänna intressen bör ske inom ramen för det kommunala plansystemet. Kommittén anför att *”ett medborgarskap inte bara är en formalitet, det är också ett uttryck för ett samhällskontrakt mellan medborgarna och det allmänna i form av stat, landsting och kommuner. Om det blir ett allt för stort gap mellan de förväntade rättigheterna och den faktiska verkligheten, finns det en risk för att detta samhällskontrakt kommer att lösas upp”*.

Ängersjöbygden är en sådan ort som har potential för hållbar utveckling och som är nödvändig för den nationella skogsnäringens och ekoturismens utveckling.

Vi ser klara signaler, i Naturvårdsverkets uppdaterade syntesrapport 6740, som föreslår en begränsning av vindkraftsutbyggnaden till färre antal och optimala lokaliseringar. Härigenom frigörs större opåverkade livsmiljöer för människor och djur.

Ängersjökampen är i många avseenden bevis på brister i miljöprövningsprocessen och ovilja att utvärdera nya vetenskapliga fakta. Vi ser det därför ytterst viktigt att Ängersjöprojekten återkallas. Vår miljö och folkhälsa utsätts för stora påfrestningar, vars effekter vi cyniskt skjuter framför oss. Dessa är delvis redan irreparabla på många drabbade orter.

Det handlar nu inte längre om att ”begränsa skador och olägenheter”, det handlar också om att

- acceptera de nya superhöga vindkraftverkens negativa effekter
- respektera mänskliga rättigheter och acceptera riskerna för människors hälsa
- acceptera hotet mot ekosystem och biologisk mångfald
- inse lokalbefolkningens förluster av livskvalité och påtvingade ekonomiska uppoffringar
- inse hotet mot de svenska kulturbygderna och behovet av skyndsamt agerande

Ängersjö byalag och Föreningen Svenskt Landskapsskydd hemställer härmed att kommunstyrelsen och kommunfullmäktige

- tar samma ställning som övriga kommuner och avstyrker bolagets ansökan om begärd höjning av verkens totalhöjd till 230 m för vindkraftsprojekten Ängersjökölen och Sandtjärnsberget
- meddelar att miljötillståndet för Ängersjökölen ska återkallas, mot bakgrund av att kommunstyrelsen vid extra sammanträde 2012-08-29, har beslutat att föreslå kommunfullmäktige tillstyrka vindkraftsanläggning på Ängersjökölen, endast under förutsättning att Sandtjärnsberget och Garpkölen (senare Svartåsen) prövas. Med hänvisning till att sådan prövning skett och projekt Garpkölen/Svartåsen avvisats och fastställts av Svea Hovrätt i domslut MÖD M8453-15 (2015-11-19/30).
- agerar för översyn av vindkraftsplanens anpassning till nya vetenskapliga rön, EU-direktiv och intentionerna i den Parlamentariska Landsbygdskommitténs slutrapport.

Ängersjö 2018-06-05
Tomas Eliasson
Ängersjö byalag

Halmstad 2018-06-05
Ove Björklund
Föreningen Svenskt Landskapsskydd